

**DET KONGELIGE
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENT**

Ifølge liste

Deres ref

Vår ref
11/1672-

Dato

13 JUN 2016

Gilja Vindkraftverk AS (Fred. Olsen Renewables) - konsesjon til Gilja vindkraftverk i Gjesdal kommune i Rogaland. Klage

1. Innledning

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) meddelte den 26. juni 2013 anleggskonsesjon og ekspropriasjonstillatelse til Fred. Olsen Renewables AS (FOR) for Gilja vindkraftverk med tilhørende nettilknytning i Gjesdal kommune i Rogaland fylke. Søknaden om forhåndstiltredelse ble stilt i bero.

NVEs vedtak er påklaget av Fylkesmannen i Rogaland, Naturvernforbundet i Rogaland, Stavanger turistforening, Forum for natur og friluftsliv (FNF) - Rogaland og hytteiere på Giljastølen.

NVE forberedte klagen i tråd med forvaltningsloven § 33. NVE fant ikke grunn til å omgjøre eller oppheve eget vedtak om konsesjon. Klagen ble derfor oversendt Olje- og energidepartementet i brev av 27. september 2013.

2. Bakgrunn

FOR søkte den 22. april 2008 om tillatelse til å bygge og drive Gilja vindkraftverk. NVE meddelte konsesjon for en installert effekt på inntil 135 MW, som kan gi en årlig produksjon på rundt 405 GWh.

Gilja vindkraftverk er planlagt lokalisert i Gjesdal kommune, og planområdet omfatter et areal på om lag 15 km² i fjellområdene mellom Frafjorddalen, Hunnedalen og Giljastølen. Hovedalternativet i søknaden er basert på 45 vindturbiner med en nominell effekt på 3 MW for hver vindturbin.

Nettilknytningen er planlagt med en omlag 6 kilometer lang 132 kV luftledning fra en transformator sentralt i planområdet til en planlagt ny Gilja koplingsstasjon eller trafostasjon i regi av Lyse Elnett AS.

NVE har i vurderingen lagt vekt på at det er gode vindforhold i planområdet og at vindkraftverk etter NVEs vurdering har små negative virkninger for miljø og samfunn sammenlignet med andre store vindkraftprosjekter i Norge, særlig dersom det gjennomføres avbøtende tiltak.

FOR meddelte NVE i brev av 6. juni 2014 at FOR hadde overdratt prosjektet til et heleid datterselskap kalt Gilja Vindkraftverk AS.

Departementet arrangerte klagebefaring av planområdet, med tilhørende allmøte i kommunehuset i Gjesdal, den 30. oktober 2014.

3. Klagene

Fylkesmannen i Rogaland påklaget NVEs vedtak i brev av 12. august 2013. Fylkesmannen mener vedtaket er i strid med fylkesdelplanen for vindkraft i Rogaland og at tiltaket vil medføre negative virkninger for landskap, friluftsliv og naturverdier. Det anføres at fylkesdelplanen for vindkraft ikke er lagt til grunn for behandlingen av søknaden, som påstås å være i strid med plan- og bygningslovens regler om tverrsektoriell samordnet regional planlegging. Fylkesmannen viser til at det er gitt flere konsesjoner i "nei-områder" i fylkesdelplanen, og mener at vindkraftprosjektene i Rogaland burde vært lokalisert i de områdene der konfliktnivået er lavest.

Fylkesmannen mener NVE ikke har vurdert eventuell påvirkning av en registrert hekke-lokalitet for hubro ved Mjåland, sør for planområdet. Selv om registreringen er gammel, mener Fylkesmannen at det er sannsynlig at hubro bruker området i dag, og skriver at denne lokaliteten ikke er vurdert. Vedrørende konsesjonsvilkåret om å undersøke området nærmere for å avklare eventuell hekking av hubro i Dypingen-området, og om ny detaljplanlegging av tiltaket ved funn, mener Fylkesmannen at det er vanskelig å detaljplanlegge tiltaket slik at virkningene for hubro blir redusert. Fylkesmannen er kritisk til NVEs vurdering om at hubro er mindre kollisjonsutsatt enn arter som ørn, og mener at den regionale bestanden av hubro uten tvil vil bli påvirket av vindkraftkonsesjonene som er gitt i Rogaland. Fylkesmannen mener det er betenkelig dersom NVEs utgangspunkt for behandling av søknader er at ikke alle vil bli bygget ut.

Fylkesmannen påpeker at tiltaket berører ett eller to kongeørnterritorier, og mener at det på grunn av kollisjoner kontinuerlig kan oppstå ledige territorier, slik at vindkraftverket kan bli en "honningfelle" for kongeørn.

Fylkesmannen savner en bedre begrunnelse for å gi konsesjon sett i lys av virkningene for naturmangfold, og mener det ikke er gjennomført en konkret vurdering av naturmangfold-

lovens prinsipper. Fylkesmannen ønsker en vurdering av samlet belastning av alle vindkraft-konsesjoner i Jæren-/Dalaneregionen.

Fylkesmannen påpeker at tiltaket er lokalisert nær Frafjordheiane landskapsvernområde, og mener det er viktig å relatere landskapsvirkninger til landskapsvernområdet og verdien av dette. Videre anføres det at vindkraftverket vil gi en stor reduksjon av uberørte områder, der konsekvensene vurderes som stor negativ. Fylkesmannen ønsker en vurdering av samlet reduksjon av uberørte områder (INON) som følge av vindkraftkonsesjonene i regionen.

Fylkesmannen anfører at verdien av friluftslivsområdet rundt Vallresknuten er betydelig større enn det NVE har lagt til grunn, og mener at store deler av områdene som påvirkes av tiltaket vil komme i klassen for svært viktige eller viktige friluftslivsområder, basert på kriteriene i DN-håndbok 25. Fylkesmannen mener at konsekvensene for friluftsliv er svært stor negativ.

Fylkesmannen skriver i klagen at omfanget av irreversible landskapsinngrep er underkommunisert av NVE, og viser til at utbygging av vindturbiner og veier vil medføre terrenginngrep i form av sprengninger og skjæringer, som Fylkesmannen mener vil være større ved Gilja vindkraftverk enn for et gjennomsnittlig vindkraftverk.

Stavanger Turistforening (STF) påklager NVEs vedtak i brev av 14. august 2013. STF anfører at verdien av friluftslivsområdet rundt Vallresknuten er betydelig høyere enn det NVE legger til grunn og at vindkraftverket vil påvirke friluftslivet i både plan- og influensområdet. STF mener at sumvirkninger av alle vindkraftkonsesjoner i Sør-Rogaland burde vært vurdert før vedtaket kom, og anfører at myndighetene ikke følger regionale planer. STF er kritisk til om tilstrekkelige midler er satt av til opprydning ved nedleggelse, og stiller spørsmål om hvem som sitter igjen med regningen dersom tiltakshaver går konkurs.

STF viser til at planområdet er avmerket som et LNF-område i kommuneplanen for Gjesdal, og at området er markert som "turområde der allmenne friluftsinnteresser bør gis prioritet" i Fylkesdelplan for friluftsliv, idrett, naturvern og kulturvern. STF er videre uenig i konsekvensutredningens verdsetting av de høyeste fjelltoppene i og rundt planområdet. STF anfører at Gilja er et viktig vinterutfartssted for folk i regionen, at området har en stor rekreasjonsverdi, og at dette området vil få større verdi når vindkraftverk etableres i mange av de andre fjellområdene i Sør- Rogaland. Ifølge STF vil tiltaket medføre at hele heiområdet rundt Vallresknuten og Hjorten endrer karakter fra et uberørt naturområde til å være sterkt preget av industri. STF mener at fjellpartiet på grunn av risiko for iskast vil være stengt for allmenn ferdsel i perioder, og etterspør en redegjørelse for hvor ofte det forventes å holde fjellpartiet stengt og for eventuelle planer for fysiske stengsler.

STF anfører at erfaringer fra eksisterende vindkraftverk viser at veiene kan bli bredere enn fem meter, og at store skjæringer og fyllinger kan forekomme. Videre anfører STF at de visuelle virkningene vil bli større enn det som fremgår av fotomontasjene, og at blinkende røde lys vil dominere nattehimmelen.

STF er bekymret for støvirkninger, og skriver at 45 dB-grensen er den reelle yttergrensen for anlegget. Støy kan påvirke friluftslivet i området, støygrensene representerer gjennomsnittsverdier og dette betyr at støynivået ofte vil være høyere enn beregnet.

Naturvernforbundet i Rogaland (NVFR) påklager NVEs vedtak i brev av 15. august 2012. NVFR slutter seg til innholdet i STF's klage. I tillegg, mener NVFR at de planlagte vindkraftverkene i Rogaland samlet vil medføre en vesentlig reduksjon av uberørte områder. NVFR anfører at de samlede virkningene av vindkraftverkene i Rogaland vil føre til tap av biologisk mangfold, og at konsesjonsvedtaket for Gilja vindkraftverk derfor må oppheves. NVFR anfører at de samlede virkningene av alle vindkraftverk i Rogaland må dokumenteres og sannsynliggjøres.

NVFR viser til at det er et mål om 2,5 TWh ny vindkraftproduksjon i regionalplanen for klima og energi, og anfører at planens mål for vindkraftproduksjon er innfridd slik at tildeling av nye konsesjoner stanses inntil det foreligger en samlet vurdering av virkninger for naturmangfoldet i regionen.

Forum for Natur og Friluftsliv i Rogaland (FNF) påklaget NVEs vedtak i brev av 15. august 2013, og i klagen anføres det at planområdet har et uberørt preg, at det grenser til et nasjonalt viktig landskapsvernområde og at området i gjeldende planer er beskrevet som svært viktig for landskap, friluftsliv og natur. FNF mener reduksjonen av uberørte områder burde vært grunn nok til å avslå konsesjonssøknaden. FNF anfører videre at veibygging blir overfladisk behandlet i konsesjonsprosessen. FNF mener at veier i vindkraftverk medfører store terrenginngrep som fyllinger, skjæringer og masseforflytninger, og viser i den sammenheng til veibyggingen ved Lista vindkraftverk. FNF anfører at utbygging av Gilja vindkraftverk vil gi enda større utfordringer knyttet til veibygging.

FNF klager på at de planlagte vindturbinene er større enn det som har vært vanlig i andre land, og at dette har virkninger for de fysiske inngrepene, lyd, visuelle virkninger og samlet belastning for biologisk mangfold. FNF mener at klimaeffekten av vindkraft er usikker, og at de samlede virkningene av vindkraftverkene i Rogaland bryter med flere av naturmangfoldlovens prinsipper.

Hytteiere på Giljastølen påklaget NVEs vedtak i brev av 14. august 2013. De skriver innledningsvis i klagen at de representerer majoriteten av hytteeierne på Giljastølen, og at klagen er utformet i samarbeid mellom styremedlemmer fra alle vel-lagene i hytteområdet. De klager hovedsakelig på visuelle virkninger og støy. Hytteeierne viser til at det er beregnet et støynivå ved de fleste fritidsboligene på 40-45 dBA. De anfører at disse målingene er gjennomsnittsberegninger, og at det betyr at støynivået vil være vesentlig høyere enn det loven sier. Det vises til erfaringer fra Lista, og hytteeierne stiller spørsmål om de kan stole på støyrapporten. Det påpekes at det ikke er tatt hensyn til ekkovirkninger i rapporten. Hytteeierne er videre bekymret for virkninger knyttet til lysmerking av vindturbinene.

Hytteeierne har krevd at det legges inn et vilkår om at det skal gis erstatning/innløsning av hytteeiendommer som hensyntar vindkraftverkets virkninger for eiendomsverdiene, dersom

konsesjonen opprettholdes. De krever også at det skal gis økonomiske garantier knyttet til nedleggelse av anlegget. Hytteeierne viser i klagen til tidligere høringsuttalelser i saken, og det påpekes endelig at tiltaket er i strid med fylkesdelplanen for vindkraft.

I tillegg til klagen mottok NVE høringsuttalelser fra Riksantikvaren (RA) og Miljødirektoratet (MD). NVE mottok også, i etterkant av konsesjonsvedtaket, en tematisk konfliktvurdering fra MD og RA, datert 3. juli 2013, der prosjektet ble vurdert til en samlet konfliktgrad E.

4. Departementets vurdering

Departementet skal i klagebehandlingen vurdere de synspunkter klagerne kommer med. Departementet kan prøve alle sider av saken og ta hensyn til nye omstendigheter, jf. forvaltningsloven § 34 annet ledd. I vurderingen av om konsesjon etter energiloven skal opprettholdes, må fordelene og ulempene ved det omsøkte tiltaket veies opp mot hverandre. Energiloven skal sikre at produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi foregår på en samfunnsmessig rasjonell måte, herunder skal det tas hensyn til allmenne og private interesser som blir berørt.

Klagene er i stor grad sammenfallende. Departementet finner det hensiktsmessig å behandle klageanførselene tematisk.

4.1 Fylkesdelsplan for vindkraft

Rogaland fylkeskommune har utarbeidet en fylkesdelplan for vindkraft (FDP-vind). Planen ble vedtatt av fylkestinget 18. september 2007 og godkjent av daværende Miljøverndepartementet 8. januar 2009. Flere klageparter peker på at vindkraftverket er i strid med fylkesdelplanen og ligger i det planen angir som nei-områder.

NVE påpeker i vurderingen av klagen at vindkraftprosjekter vurderes på grunnlag av konkrete virkninger, og at konsekvensutredninger knyttet til vindkraftprosjekter er grundigere enn utredningene som legges til grunn i fylkesdelplanen. NVE viser til at fylkesdelplanen for vindkraft er et retningsgivende verktøy og ikke en bindende plan. NVE påpeker at fylkeskommunen ikke har påklaget konsesjonsvedtaket, og at målet for vindkraftproduksjon ikke er nådd før anleggene er bygget.

Departementet konstaterer at Gilja vindkraftverk er søkt bygget i et nei-område i FDP-vind og at Rogaland fylkeskommune fraråder at det blir gitt konsesjon. Departementet viser videre til at det både nasjonalt og i Rogaland fylke er et mål å øke utbyggingen av vindkraft betydelig. Nasjonalt og folkerettslig følger dette av fornybarforpliktelsene etter fornybardirektivet og det norsk-svenske el-sertifikatmarkedet. Rogaland fylke har for egen del et selvpålagt mål om 2,5 TWh ny vindkraft innen 2020.

Departementet skal bemerke at selv om FDP-vind i utgangspunktet legger til rette for utbygging av betydelig med vindkraft i fylket, er det ikke nødvendigvis slik at de hensyn, strategier og ambisjoner som følger av de ulike plandokumentene uten videre lar seg forene.

Videre er det klart at en betydelig utbygging av vindkraft innen 2020 krever at det vesentligste må være tilrettelagt for utbygging innen den nærmeste tidshorisont.

Departementet bygger på at FDP-vind skal hensyntas i vurderingen av om det skal gis konsesjon til prosjektet, men at den endelige konsesjonsvurderingen etter energiloven må bero på en helhetlig avveining av alle relevante hensyn.

4.2 Landskap, visuelle virkninger, uberørt natur og friluftsliv

Landskapsvirkninger og uberørt natur

STF klager på negative konsekvensene for landskapet.

NVE viser i vurderingen av klagen til at det er utfordrende å lage gode visualiseringer, men mener at størrelsen på vindturbinene i visualiseringene er realistisk.

NVE er enig i at tiltaket, herunder veibygging, vil bryte med områdets uberørte preg, og har også lagt dette til grunn for vedtaket. Selv om inngrepene vil bli større ved Gilja vindkraftverk enn ved et gjennomsnittlig vindkraftverk, vil likevel ikke disse inngrepene etter NVEs vurdering bli vesentlig større enn for eksempel ved Lista vindkraftverk. NVE viser til at det er satt vilkår om utarbeidelse av en miljø-, transport- og anleggsplan som skal utarbeides i samråd med kommune og grunneiere, og som skal godkjennes av NVE. Planen skal inneholde en beskrivelse av hvordan landskaps- og miljøforhold skal ivaretas i anleggs- og driftsperioden, og skal blant annet sikre at landskapsinngrepene blir minimert.

Departementet peker på at planområdet ligger på et småkupert fjellplatå, med lite vegetasjon. Vindturbinene vil derfor være godt synlige i terrenget. Planområdet tangerer grensen til Frafjordheiane landskapsvernområde i sørøst, ved Aksla/Blåknuten.

Vindturbiner og veier vil påvirke den visuelle opplevelsen av landskapet i planområdet og endre landskapsbildet. Området vil endre karakter fra forholdsvis urørt til et område dominert av store tekniske inngrep, internveier og oppstillingsplasser, som i seg selv vil kunne medføre betydelige terrenginngrep. Lokaliteten er ifølge konsekvensutredningen vurdert til isolert sett å være velegnet i den forstand at platået er forholdsvis flatt. De interne veiene bør kunne fremføres slik at de ikke medfører store landskapsinngrep i form av fyllinger og skjæringer. Veibygging opp til vindparken vil imidlertid være godt synlig i landskapet. Vindparken med veinett og tekniske installasjoner vil være store inngrep og synlig for området rundt, også fra større avstander, ifølge konsekvensutredningen.

Departementet konstaterer at etablering av vindkraftverk alltid vil medføre visuelle virkninger som endrer landskapsbildet, og finner at Gilja vindkraftverk vil være negativt for landskapet i regionen. Vindkraftverket ligger høyt i et åpent terreng og vil gi relativt store visuelle virkninger også i vindkraftsammenheng. Departementet konstaterer at planområdet er åpent og at deler av det er ganske kupert. Departementet forutsetter at det i detaljplanleggingen tas sikte på å redusere veiinngrepene, herunder skjæringer og fyllinger, så mye som praktisk mulig og at NVE vektlegger dette ved godkjenning av planene.

Hva gjelder lysmerking, legger departementet til grunn at tiltakshaver til enhver tid skal følge de krav som følger av Luftfartstilsynet merkeforskrift. Det er merkeplikt for vindturbiner jf. Forskrift om rapportering og merking av luftfartshindre §§ 7 og 10. Det foreligger etter departementets vurdering ikke kjente helsevirkninger av lyssetting av vindturbiner.

Departementet finner uansett at lysmerking av turbinene vil kunne være sjenerende for bosetning og fritidsbebyggelse i nærheten. Departementet setter derfor vilkår om at vindkraftverket skal planlegges med radarstyrt lysvarslingsanlegg, som er teknisk/økonomisk forsvarlig og Luftfartstilsynet har godkjent aktuelle teknologi. Unntak fra bruk av radarstyrt lysvarslingsanlegg kan gis ved godkjenning av detaljplan, men dette krever en begrunnet søknad og en vurdering av konsekvensene for lokalmiljø, bosetning og fritidsbebyggelse.

Flere klageparter peker på at reduksjon av områder med uberørt natur bør være grunnlag for å oppheve NVEs konsesjonsvedtak. Fylkesmannen mener konsekvensgraden for INON er stor negativ, og savner en vurdering av samlet reduksjon av INON som følge av vindkraftkonsesjonene i regionen.

NVE skriver at INON er en indikator for arealutviklingen i Norge, og et verktøy for å følge opp de politisk vedtatte målene i arealforvaltningen. NVE peker for øvrig på at vurderingen rundt tap av uberørte områder ikke omfatter visuelle konsekvenser. Departementet er enig i at det kun er de områder som direkte påvirkes av tekniske installasjoner, og ikke en ytterligere visuell påvirkning, som legges til grunn for vurderingen.

Departementet vil bemerke at INON skal utvikles som et verktøy i arealpolitikken. Tap og påvirkning av natur med urørt preg er et moment i helhetsvurderingen av om fordelene ved tiltaket overstiger ulempene etter energiloven.

Departementet er enig med NVE i at vindkraftverk ikke kan plasseres for nær bebyggelse, og at reduksjon av uberørt natur dermed må påregnes dersom det skal bygges ut vindkraftverk.

Etter departementets oppfatning er ikke de negative virkningene på landskap og inngrepsfrie områder av et slikt omfang at det vil være avgjørende for konsesjonsspørsmålet.

Departementet anser ikke de negative virkningene for uberørte områder og påvirkning av landskapsbildet, å være til hinder for utbygging av vindkraft i området isolert sett.

Særlig om Frafjordheiane landskapsvernområde

NVE mottok ettersendt tematisk konfliktvurdering fra Direktoratet for naturforvaltning (DN - nå Miljødirektoratet) og Riksantikvaren (RA), i brev av 3. juli 2013. DN og RA skriver at tiltaket vil ha svært negativ visuell negativ påvirkning på Frafjordheiane landskapsvernområde, og at prosjektet sterkt vil berøre viktige regionale og nasjonale friluftslivsinteresser. Det er antatt mindre konflikt med kulturminne- og naturmangfoldinteresser.

NVE viser i oversendelsesbrevet av klagesaken til at virkninger for landskap og friluftsliv sammen med støy er vektlagt som de viktigste negative virkningene i den samlede avveien.

av fordeler og ulemper i kapittel 5 i NVEs notat "Bakgrunn for vedtak", og viser videre til vurderingen om hvorfor det likevel bør gis konsesjon.

Planområdet for Gilja vindkraftverk grenser i øst tett opp til vernegrensen for Frafjordheiane landskapsvernområde. Store deler av det nærmest liggende verneområdet, området rundt Brålandsdalen, er i forvaltningsplanen plassert i sone 1, som betegner områder med spesielt store verneverdier.

På grunn av nærheten til verneområdet, har departementet vurdert vindkraftverket etter naturmangfoldloven § 49 om tiltak utenfor et verneområde som kan ha innvirke på verneverdiene. Nord for planområdet, på andre siden av Frafjorddalen, ligger det også to mindre naturreservater som grenser opp mot landskapsvernområdet. Verneformålet for disse reservatene er først og fremst relatert til edelløvskog, og departementet finner det ikke nødvendig med en egen vurdering av vindkraftverkets betydning for disse verneformålene.

Departementet konstaterer for øvrig at forvaltningsplanen for Frafjordheiane landskapsvernområde omtaler tiltak i randsonen slik:

"Forvaltningsplanen gjeld innanfor vernegrensa. Det vil likevel ha mykje å seie for verneområdet at kvalitetar i tilgrensa areal vert teke vare på, og at tiltak i randsona vert samordna. Det er difor viktig at grunneigarar, kommunar og andre instansar forvaltar dei tilgrensa areala på ein måte som gjer at verneverdiane i verneområdet ikkje vert skadelidande".

Departementet finner imidlertid at forvaltningsplanen ikke har selvstendig betydning ut over det som følger av naturmangfoldloven § 49.

Verneverdiene i Frafjordheiane landskapsvernområde er sammensatte og lyder i henhold til verneforskriften § 2 slik:

"Føremålet med opprettinga av Frafjordheiane landskapsvernområde er:

- å ta vare på eit representativt, særprega og vakkert landskap, med bratte fjord- og dalsider via lågheiar opp til glattskurt høgfjell.*
- å ta vare på vatn og vassdrag, viktige leveområde for eit særmerkt plante- og dyreliv, geologiske landskapsformer, samt beite- og stølslandskap med automatisk freda og nyare tids kulturminne.*
- å ta vare på ein særmerkt alm-/lindeskog med stor variasjon, storfrytledominert bjørkeskog, frisk fattigeng, nordvendte berg og urar, og elvar og flaumelvefar med oseaniske mosesamfunn i Røssdalen.*

Allmenta skal ha høve til naturoppleving gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med lita grad av teknisk tilrettelegging."

Departementet konstaterer at når det gjelder verneverdiene knyttet til flora og fauna, naturtyper og geologiske verdier, vil vindkraftverket i liten grad påvirke disse. Imidlertid vil vindkraftverket kunne ha indirekte betydning for landskapsopplevelsen og særlig den delen av vernet som er relatert til naturopplevelse gjennom tradisjonelt og enkelt friluftsliv, jf. § 2 siste ledd.

Departementet konstaterer at vindkraftverket vil være synlig fra store deler av den vestre halvdel av verneområdet, men at den visuelle påvirkningen vil reduseres med økende avstand. I konsekvensutredningen heter det at:

"store vindturbiner vil derfor medføre at deler av det inngrepsfrie området som fortsetter videre inn i Frafjordheiane landskapsvernområde vil oppfattes som inngrepsnært, til tross for at dette området ikke blir redusert i forhold til kriteriene (sone 2= 1 – 3 km fra nærmeste tyngre tekniske inngrep). "

Videre heter det at:

"siktforhold begynner etter hvert å ha betydning for synligheten, på større avstander enn ca. 6 km vil vindturbinene være lite synlige under dårlige sikt- og værforhold. Terrengformer, topografi og vegetasjon vil ofte skjerme turbinene helt eller delvis."

En visualisering fra Brattelifjell, inne i verneområdet og om lag 2 km fra planområdet, viser at mange turbiner vil være godt synlige og relativt dominerende i synsfeltet på denne avstanden, mens en visualisering fra Fidjaknutane, om lag 8 km fra planområdet og sentralt i verneområdet, viser at store deler av vindkraftverket vil være synlig. Likevel vil de fleste turbinene ha bakgrunnsdekning, og vindkraftverket vil i liten grad virke dominerende på landskapsopplevelsen sett fra Fidjeknutane.

Frafjorddalen landskapsvernområde er stort og grenser til verneområdet Setesdal Vesthei. Til sammen danner de et stort, sammenhengende verneområde. I et slikt perspektiv er det bare en avgrenset del av det samlede verneområdet som blir vesentlig visuelt påvirket av vindkraftverket. Samtidig skal det ikke legges skjul på at vindkraftverket vil ha betydning for landskapsopplevelsen i betydelige deler av Frafjorddalen. Departementet konstaterer at konsekvensutredningen angir konflikten med landskap til stor negativ, og at mye av dette skyldes nærheten og landskapsverdiene i verneområdet. Departementet legger til grunn at vindkraftverket har betydelige konflikter med landskapet i Frafjordheiane landskapsvernområde.

Friluftsliv

FNF mener det er en feilaktig vurdering at veiene vil gjøre områder tilgjengelige og dermed fortsatt gi friluftslivskvaliteter. De skriver at NVE viser til at andre kraftverk har attraksjonsverdi for besøkende, og mener NVE bør la være å bruke dette argumentet fordi det vanligvis er kraftselskapene som står for satsing på arrangementer/aktiviteter.

NVE skriver at etablering av vindkraftverk (med veinett) kan føre til økt bruk av området. Denne vurderingen bygger på erfaringer fra de etablerte vindkraftverkene i Norge. Friluftslivsopplevelsen vil imidlertid bli endret, og NVE har derfor lagt vekt på negative virkninger for friluftsliv. NVE påpeker at det ikke står noe i Bakgrunn for vedtak om at vindkraftverket vil være en attraksjon, men at tiltaket kan gi positive virkninger for den lokale reiselivsnæringen gjennom behov for overnattings- og serveringstjenester.

Hytteeierne på Giljastølen har krevd at konsesjonær, Gjesdal kommune og hytteeiere må inngå en endelig avtale om avbøtende tiltak for friluftsliv før eventuell endelig konsesjon gis. Det er etter NVEs vurdering særlig friluftslivet i planområdet som vil bli påvirket, og dette er lagt til grunn for vedtaket. Selv om tiltaket vil påvirke friluftslivet, mener ikke NVE at disse ulempene er så store at de veier tyngre enn fordelene ved tiltaket. Etter NVEs vurdering er det tilstrekkelig at det foreligger et godkjent forslag til avbøtende tiltak for friluftsliv før byggestart.

Departementet konstaterer at Vallresknuten er et etablert turmål, blant annet beskrevet i flere turguider i ulike fora og i Fylkesdelplan for friluftsliv, idrett, naturvern og kulturvern (FINK). Planområdet ligger i et område som i FINK har statusen turområder hvor allmenne friluftslivsinteresser bør gis prioritet. Departementet konstaterer videre at konsekvensutredningen angir konsekvensen for friluftsliv i planområdet til stor negativ og for friluftsliv i influensområdet til middels til stor negativ.

Departementet legger til grunn at de negative virkningene for friluftslivsopplevelsen i områdene rundt Gilja vindkraftverk i hovedsak er knyttet til den visuelle opplevelsen av vindkraftverket og i noen grad sjenanse i form av lyd og skyggekast. Påvirkning av friluftslivet må sees i sammenheng med landskapsvirkningene. Vindkraftverket vil i liten grad være til direkte hinder for utøvelse av friluftsliv, men departementet legger som NVE, til grunn at særlig friluftslivet i planområdet vil bli påvirket. Departementet oppfatter områdene i og rundt vindparken som viktige for friluftslivet. Departementet konstaterer at det er et skitrekk i området mellom Giljastølen og planområdet, men legger til grunn at vindkraftverket vil ha mindre betydning for bruken og opplevelsen av selve skianlegget.

Departementet legger til grunn at vindkraftverket har betydelige konflikter med friluftslivet i planområdet, men også i tilgrensede områder, særlig knyttet til Frafjordheiane landskapsvernområde.

4.3 Naturmangfold

NVE viser til at prinsippene i naturmangfoldloven er vurdert. Etter NVEs vurdering er det ikke relevant å vurdere alle samlede virkninger av alle vindkraftkonsesjoner i Jæren-/Dalanereionen som en del av et enkeltvedtak om Gilja vindkraftverk. Det vil i denne saken bare være relevant å vurdere samlet belastning for arter og naturtyper som kan bli påvirket av dette vindkraftverket. NVE påpeker at omfanget av rødlistearter i planområdet er lite sammenlignet med andre norske vindkraftprosjekter av lignende størrelse.

I den skjønsmessige vurdering etter energiloven, vurderes miljøkonsekvensene av tiltaket i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der hensynet til kraftforsyningssikkerheten og tiltakets bidrag i satsingen på fornybar energi og eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt, avveies. Prinsippene i naturmangfoldloven § 7, jf. §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer for vedtak etter energiloven. Det vises i den sammenheng til forvaltningsmålene om naturtyper, økosystemer og arter i nml. §§ 4 og 5.

Når departementet vurderer den samlede belastningen på økosystemet, tas det utgangspunkt i truede og nært truede arter og naturtyper og områder av betydning for disse.

Hubro

NVE er ikke enig i Fylkesmannens vurdering om at det er vanskelig å redusere virkninger for hubro gjennom detaljplanlegging. Etter NVEs vurdering utgjør inngrep og forstyrrelser ved hekkelokaliteten de viktigste virkningene for hubro. Disse virkningene kan reduseres gjennom for eksempel omlegging av kraftlednings- eller veitrasé, flytting av en vindturbin eller god planlegging av anleggsarbeid. NVE er ikke enig i vurderingen om at den regionale bestanden av hubro uten tvil vil bli påvirket, og mener ikke det finnes grunnlag for denne påstanden. I Bakgrunn for vedtak har NVE lagt til grunn en vurdering om at den regionale bestanden kan bli påvirket ved en storstilt vindkraftutbygging i Rogaland. Vindkraftverkene vil ifølge NVE på grunn av hubroens flygehøyde ikke utgjøre en stor kollisjonsrisiko for hubro, men forstyrrelser kan føre til at hubroen fortrenses fra enkelte områder. NVE påpeker at det finnes flere eksempler på at hubro har hekkelokaliteter i områder med tekniske inngrep. NVE skriver videre at gjennom disse utredningene er det blant annet avdekket at hubroterritoriene i stor grad overlapper hverandre.

Departementet viser til at hubroen er oppført på norsk rødliste for arter 2010 med statusen sterkt truet (EN), og i tillegg er en art som norske myndigheter i henhold til internasjonale konvensjoner har et særlig ansvar for å verne om. Hubroen er vår for menneskelig aktivitet, særlig i hekkeperioden, og regnes som meget sensitiv for forstyrrelser og inngrep nær reirplassen.

Det er i vilkårene for konsesjonen stilt krav om undersøkelser av hubro i tilknytning til innsjøen Dybingen. I forbindelse med konsekvensutredningen fremkom det opplysninger som indikerte hekking av hubro i det området. NVE har stilt krav om forundersøkelser og ønsker å lokalisere eventuelle reirplasser i området, slik at man under planleggingen av kraftledning og atkomstvei i størst mulig grad kan ta hensyn til arten.

Ecofact ble i 2015 engasjert av FOR for å gjennomføre lytting etter ropende hubroer i området, samt gjennomføre søk etter reirplasser i terrenget. Før feltarbeidet startet i 2015 forelå to uavhengige registreringer av familiegrupper av hubro mellom planområdet og Dybingen på ettersommeren/høsten. Da observasjonene er fra samme område, vurderer Ecofact det som sannsynlig at arten har hekket eller hekker i området. Med grunnlag i disse observasjonene, ble det vurdert at mulige reirområder ligger i tilknytning til innsjøen Dybingen.

I e-post av 5. mai 2015 oversendte FOR rapporten fra hubrolyttingen. Resultatene fra undersøkelsen var at det ikke ble observert eller hørt ropende hubro i området. Det ble gjennomført lyttinger (18 og 24. mars og 9. april 2015) fra poster som samlet dekker et relativt stort lytteområde med potensielle hekkeområder for hubro. Dette omfatter områder i tilknytning til planlagt atkomstvei og ledningstrase til vindkraftverket. Ecofact peker på at det er vanskelig å konkludere ut ifra de negative resultatene. Det kan bety at det ikke er territorielle hubroer i det aktuelle området, men at det heller ikke kan utelukkes at det var

ropende hubro i tilknytning til innsjøen Dybingsvatnet, da dette området kanskje ikke ble godt nok fanget opp av lyttingen. Første lyttedag ble det prøvd med en lyttepost ved denne innsjøen, men grunnet betydelig bakgrunnsstøy fra bekker, ble det valgt å flytte dette punktet til et høyereliggende område i nordvest. Ecofact anbefaler videre en gjennomgang av potensielle reirområder for hubro i felt. FOR skriver ved oversendelsen av rapporten at neste steg er søk etter hubroreir i mulig veitrasé når denne er fastlagt.

Departementet peker på at hubroregistreringene er relativt gamle, og at det ved lyttingen ikke ble observert lyd fra hubro. Departementet legger til grunn at det ikke kan konstateres at det ikke finnes hekkende hubro i nærheten av planområdet. Departementet viser imidlertid til at hubroens foretrukne jaktområder er lavlandet, som i liten grad berøres av planområdene for vindkraft. Departementet legger til grunn at verdien av området rundt vindparken som hubrohabitat er usikker og at eventuelle funn gjennom videre undersøkelser, vil kunne bli vurdert og tatt tilstrekkelig hensyn til i detaljplanleggingen.

Departementet viser forøvrig til NVEs vurderinger om temaet i Bakgrunn for vedtak og slutter seg til disse. Med konsesjonsvilkår om forundersøkelser som fastsatt av NVE, mener departementet at tiltaket ikke er i strid med naturmangfoldloven § 4 om forvaltningsmål for arter.

Kongeørn

NVE viser til at kongeørnbestanden er i vekst. Det er mulig at andre kongeørner tar over eventuelle ledige territorier i planområdet, med kollisjonsrisiko som følge. NVE vil imidlertid påpeke at det er bestandsutviklingen som er avgjørende, og at det i utgangspunktet ikke tas hensyn til enkeltindivider av kongeørn.

Departementet viser til at kongeørn står oppført på internasjonale lister (Bonn), men ikke er regnet som truet i Norge. Eventuelle konflikter med enkeltindivider av kongeørn er ikke avgjørende for om konsesjon kan gis. Departementet slutter seg for øvrig til NVEs vurderinger hva gjelder mulige konsekvenser for kongeørn.

4.4 Støy

NVE påpeker at støyberegningene gir en gjennomsnittsverdi, men at det er lagt til grunn en forutsetning om at vinden blåser med 8 m/s fra alle kanter samtidig. I praksis blir derfor støyberegningene såkalte verste-tilfelle-beregninger, som normalt ikke overstiges. Støy er imidlertid et komplisert tema, og NVE er kjent med at støynivået kan bli noe høyere enn beregnet i enkelte tilfeller. Dette kan for eksempel være ved spesielle værforhold eller ved ising på vindturbinene.

Støynivået vil etter NVEs vurdering likevel være under det beregnede nivået det aller meste av tiden. Sammenlignet med boliger og hytter nær Lista vindkraftverk er hyttene på Giljastølen relativt langt unna det planlagte vindkraftverket. I den sammenheng påpeker NVE at det er satt et vilkår om at nærmeste vindturbin skal være minimum 1000 meter fra nærmeste hytte på Giljastølen. Dette betyr at de fleste hyttene på Giljastølen vil ligge over 1,5 kilometer fra nærmeste vindturbin, noe som etter NVEs vurdering, vil sikre et akseptabelt

støynivå for hytteområdet. Departementet er enig i at en så stor avstand til nærmeste hytte vil føre til et akseptabelt støynivå for hyttegrenda, sett hen til de anbefalinger som ligger til grunn for retningslinjer for støy.

NVE mener at støyutredningen er et tilstrekkelig beslutningsgrunnlag, og vil ikke kreve en oppdatert beregning som tar for seg alle aspekter ved støy. Ekkovirkninger er svært vanskelig å beregne, og eventuelle ekkovirkninger ved enkelte hytter vil etter NVEs vurdering ikke være så store at vedtaket ville blitt endret på grunnlag av en rapport om dette.

Departementet har sett hen til at det ikke bare er gjennomsnittstøyen fra et vindkraftverk som påvirker de berørte, men også de periodene der vindkraftverket avgir mer støy enn gjennomsnittet. Retningslinjene til støymyndighetene er grunnlaget for konsesjonsmyndighetens vurderinger av støy fra vindturbiner. Departementet påpeker at de norske retningslinjene er tilnærmet like regelverket i andre land, og er et uttrykk for hva som bør kunne tolereres av støy fra vindturbiner.

Departementet legger til grunn gjeldende retningslinjer om lavfrekvent støy, og konstaterer at målingene ikke er i strid med disse. Departementet er enig i at støyulemper er tilstrekkelig utredet, og at det ikke skal kreves noen ytterligere beregninger som tar for seg alle aspekter om støy fra vindkraftverket. Etter departementet syn er hensynet til å unngå støy i seg selv ikke til hinder for å meddele konsesjon til vindkraftverket.

4.5 Andre forhold

Iskast

NVE vil påpeke at det ikke er satt vilkår om at planområdet skal være stengt for allmenn ferdsel i perioder. NVE har satt vilkår om at konsesjonær skal utarbeide rutiner for å varsle allmennheten i perioder med fare for iskast, for eksempel ved at det settes opp informasjonsskilt ved innfartsårene til vindkraftverket. NVE kan stille ytterligere krav til tiltak dersom risikoen for iskast viser seg å begrense friluftslivsutøvelsen i planområdet.

Departementet mener vilkårene er tilstrekkelige for å opprettholde sikkerheten, og er av den oppfatning at stenging i perioder ikke vil påvirke friluftslivet i særlig stor grad.

Drikkevann

STF stiller spørsmål om sprenging kan påvirke drikkevann i området.

NVE viser til konsesjonsvilkåret om drikkevann, der det står at konsesjonær sammen med vannverkseier og Mattilsynet skal avklare hvilke eventuelle tiltak som må iverksettes for å sikre drikkevannskilder i området.

Departementet mener at vilkåret i konsesjonen er tilstrekkelig for å sikre drikkevannskilder som eventuelt kan bli påvirket.

Erstatning

Spørsmål om en utbygging av vindkraftverk gir grunnlag for erstatning er av privatrettslig art, og ligger utenfor det myndighetene skal vurdere gjennom konsesjonsbehandlingen.

Nedlegging av anlegget

NVE viser til at det er satt vilkår om at området ved nedleggelse skal tilbakeføres så langt dette er mulig. Innen utgangen av det 12. driftsåret skal konsesjonær stille en garanti som sikrer kostnadsdekning for fjerning av vindturbinene og tilbakeføring av området ved utløp av driftsperioden. Vindkraft har små drifts- og vedlikeholdskostnader sammenlignet med investeringskostnader. Etter NVEs vurdering betyr dette at det i første halvdel av konsesjonsperioden alltid vil være et marked for kjøp av vindkraftverk dersom konsesjonær går konkurs.

Departementet har ingen ytterligere merknader på dette punkt, og slutter seg til NVEs vurderinger.

Størrelse på vindturbinene

NVE konstaterer at størrelsen på vindturbinene har økt de siste årene, men vindturbinene som er planlagt ved Gilja vindkraftverk er ikke større enn det som er vanlig å installere i tilsvarende vindkraftverk i Norge og utlandet. De høyeste vindturbinene bygges for tiden i innlandsområder.

Departementet viser, som NVE, til at turbinteknologien har beveget seg i retning av større turbiner. Større turbiner gir i utgangspunktet større visuelle virkninger, men samtidig reduseres det totale antallet turbiner i et anlegg. Færre turbinpunkter kan redusere de fysiske inngrepene i form av internveier og oppstillingsplasser mv. Økt bakkehøyde kan være positivt for enkelte fuglearter med lav flyvehøyde. Færre turbinpunkter kan gjøre plasseringene mer fleksible, noe som kan redusere konfliktene. Det er derfor etter departementets syn ikke en direkte sammenheng mellom turbinstørrelse og konfliktnivå.

Nett

Gilja er planlagt tilknyttet regionalnettet, som skal oppgraderes mellom Gjesdal og Sandnes. NVE behandler søknad fra Lyse Elnett om ny 132 kV ledning mellom Maudal og Seldal, til erstatning for eksisterende 66 (50) kV-ledning. Etter det opplyste vil en oppdatert søknad oversendes NVE medio 2016. NVE har blant annet satt krav om at tilknytning av Gilja vindkraftverk skal omtales i denne søknaden.

Lyse Elnett har nå opplyst energimyndighetene om at det kan være usikkert om vindkraften kan tilknyttes kraftnettet i tide til å inngå i elsertifikatmarkedet. Dagens regionalnett har ikke kapasitet til vesentlig ny produksjon, og planene for regional- og sentralnettet i regionen er endret sammenholdt med konsesjonssøknaden for vindkraftverket. Dette skyldes blant annet endret tidsplan for ny sentralnettsledning mellom Lyse og stavangerregionen. Lyse har imidlertid skissert forskjellige alternative, midlertidige tiltak som etter nettselskapets vurdering vil kunne sikre tilknytning. Tiltakene er ikke utredet eller omsøkt, og departementet har derfor ikke forutsetninger for å vurdere disse nærmere.

Departementet viser til at nettutviklingen i regionen er Lyse Netts ansvar. Departementet forutsetter samtidig at Gilja Vindkraftverk AS før bygging av Gilja starter opp, forsikrer seg om at det vil være tilstrekkelig nettkapasitet for vindkraftverket i regionalnettet.

Dersom nettselskapet mener det ikke er driftsmessig forsvarlig å knytte produksjonen fra vindkraftverket til nettet innen rimelig tid, og/eller kostnadene ved en midlertidig løsning blir for store, må nettselskapet søke energimyndighetene om fritak fra tilknytningsplikten, jf. energiloven § 3-4 annet ledd.

Produksjonsprosjekter kan knyttes til nettet tidligere dersom nettselskapet og produsent kommer til en midlertidig avtale i den perioden hvor det ikke er tilstrekkelig nettkapasitet, men hvor alternative tiltak kan gjøre tilknytning driftsmessig forsvarlig. Departementet presiserer at en slik avtale ikke må medføre problemer for eksisterende nettkunder eller for leveringskvaliteten og forsyningssikkerheten i kraftsystemet i regionen.

4.6 Samlet belastning

Departementet konstaterer at det er konsesjonsgitt og planlagt en rekke vindkraftverk i sørlige deler av Rogaland og tilgrensende deler av Vest-Agder. Av interesse for behandlingen av Gilja er særlig prosjektene i Bjerkreim og omkringliggende områder og prosjektene i Sandnes.

Rundt Bjerkreim er det gitt konsesjon til den såkalte bjerkreimsklyngen med tre prosjekter i sør og to prosjekter i nord. I tillegg er NVEs konsesjonsvedtak om Faurefjellet til klagebehandling i departementet. Det er også gitt konsesjon til to mindre prosjekter, Skurvenuten og Tindafjellet, begge 10 MW, langs E 39 i Gjesdal kommune. I Sandnes har NVE gitt konsesjon til Vardafjellet og avslått søknaden om Sandnes vindkraftverk. Begge disse vedtakene er påklaget. Det prosjektet som lå nærmest Gilja, Nevelandsheia i Gjesdal kommune, ble endelig avslått ved departementets klagevedtak av februar 2015.

Departementet har i behandlingen sett alle aktuelle prosjekter i nærliggende deler av Rogaland i sammenheng. Departementet finner at summen av disse vindkraftprosjektene kan innebære en stor samlet belastning på særlig landskap, hubro og rovfugltrekk, og disse hensynene må derfor vurderes grundig i den enkelte sak. Departementet viser i den forbindelse til drøftelsene ovenfor der det fremgår at Gilja har begrensede konflikter med naturmangfold.

Når det gjelder landskap tar departementet utgangspunkt i at Gilja ligger i en annen landskapsregion enn prosjektene rundt Bjerkreim. Det er også en betydelig avstand mellom Gilja og de nærmeste øvrige prosjektene. Etter at Nevelandsheia er falt bort, er det nærmeste prosjektet Faurefjellet, som ligger om lag 20 km unna. Videre er det om lag 25 km til henholdsvis Tindafjellet, Skurvenuten og Vardafjellet og 28 km til de nordligste delene av bjerkreimsklyngen. Avstanden mellom prosjektene og det faktum at Gilja ligger i en annen landskapsregion, tilsier etter departementets vurdering at Gilja ikke medfører en uakseptabel økning i belastningen på landskapet i den sørlige delen av Rogaland.

Departementet finner at hensynet til den samlede belastningen av vindkraften i regionen ikke er til hinder for etablering av Gilja vindkraftverk.

5. Oppsummering og konklusjon

I vurderingen som skal gjøres etter energiloven § 3-1, jf. § 1-2, må fordelene veies opp mot ulempene tiltaket medfører.

Departementet har foretatt en samlet vurdering av alle de anførte ulempene ved en utbygging av Gilja vindkraftverk. Ulempene er vurdert opp mot fordelene ved å få på plass et vindkraftverk med et tilskudd av fornybar energi på inntil 405 GWh årlig produksjon.

Departementet har lagt vekt på de gode økonomiske forutsetningene for prosjektet. Etter NVEs vurdering er Gilja vindkraftverk et godt økonomisk prosjekt sammenlignet med andre vindkraftprosjekter. Departementet viser også til at kostnadene for nettilknytning vil være moderate sett i forhold til andre vindkraftprosjekter. Topografien i området tilsier at bygging av internveinettet delvis kan være utfordrende, men at kostnadene ved dette ikke antas å være avgjørende for økonomien i prosjektet.

Etter departementet syn er de største negative virkningene ved Gilja vindkraftverk knyttet til landskapsvirkninger og friluftsliv i planområdet og i det nærliggende Frafjordheiane landskapsvernområde, noe som også kommer til uttrykk i regionale planer (FDP-vind og FINK). Departementet bygger på at tiltaket vil ha begrensede negative virkninger for naturmangfold.

Gjesdal kommune uttalte seg til konsesjonssøknaden ved brev av 29. august 2008. Av brevet fremgår det at kommunen ikke har merknader til den gjennomførte konsekvensutredningen. Kommunen har ingen øvrige merknader til søknaden. Gjesdal kommune vurderte NVEs konsesjonsvedtak i kommunestyremøte 2. september 2013.

Etter en helhetsvurdering finner departementet at fordelene ved utbygging av Gilja vindkraftverk klart overstiger de skader og ulemper utbyggingen kan medføre. Grunnlaget etter energiloven § 3-1 for å gi konsesjon er tilstede.

6. Ekspropriasjon og forhåndstiltredelse

NVE fattet samtidig med konsesjonsvedtaket, vedtak om ekspropriasjonstillatelse etter oreigningslova, for nødvendig grunn og rettigheter for bygging og drift av vindkraftverket, jordkabler, nettilknytning, transformatorstasjon og veinett, samt rett til nødvendig ferdsel og transport i anleggs- og driftsfasen. NVEs samtykke til ekspropriasjon har ikke vært en del av klagesaken. Departementet minner likevel om at når vedtaket det skal eksproprieres til fordel for er påklaget, løper fristen i oreigningslova til å begjære skjønn fra stadfestelsen av konsesjonsvedtaket, det vil si fra dags dato, jf. oreigningslova § 16.

FOR har i tillegg bedt om samtykke til forhåndstiltredelse. Departementet vil ta stilling til spørsmålet om forhåndstiltredelse når eventuelt skjønn er begjært.

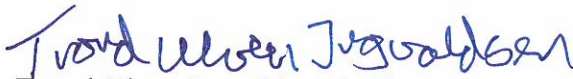
7. Vedtak

Klagene har ikke ført frem. NVEs vedtak av 26. juni 2013 stadfestes med følgende tilleggsvilkår:

”Detaljplanleggingen av vindkraftverket skal ta utgangspunkt i at det skal benyttes radarstyrt lysvarlingsanlegg. Unntak fra bruk av slik anlegg kan gis ved godkjenning av detaljplan, men krever en begrunnet søknad og en vurdering av konsekvensene for lokalmiljø, bosetning og fritidsbebyggelse.”

Departementets vedtak er endelig og kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd første punktum.

Med hilsen

Trond Ulven Ingvaldsen (e.f.)
avdelingsdirektør

Tollef Taksdal
underdirektør

Kopi til
Rogaland fylkeskommune
Gjesdal kommune
Norges vassdrags- og energidirektorat
Fred. Olsen Renewables AS
Gilja Vindkraftverk AS

Adresseliste

Forum for natur og friluftsliv – Rogaland
Fylkesmannen i Rogaland
Stavanger Turistforening
Naturvernforbundet i Rogaland